

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับการขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

จัดทำโดย นางชนากานต์ ธีรเวชพลกุล
รหัส ๖๕๑๐๐๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

ชนากานต์ ธีรเวชพลกุล^๑

บทนำ

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการปรับบทกฎหมาย การใช้ดุลพินิจของศาลล่าง โดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่คู่ความยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์ และวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญ ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา^๒ แต่เดิมหลักการยื่นฎีกาจะใช้ระบบสิทธิ (Appeal as of Right) ซึ่งคู่ความมีสิทธิที่จะยื่นฎีกาได้เมื่อเป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ ถือเป็นโอกาสให้มีการใช้สิทธิยื่นฎีกาได้อย่างกว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณและถ่วงดุลการวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกิดความล่าช้า จนกระทั่งมีปริมาณคดีค้างสะสมกว่า ๑๐,๐๐๐ คดีต่อปี^๓ ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากการพิจารณาพิพากษาคดีที่ใช้ระยะเวลายาวนานเกินไป ดังภาษิตของวิลเลียม เอวาร์ด แกล็ดสโตน (William Edward Gladstone) ที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือ ความไม่ยุติธรรม” (Justice delayed is justice denied)^๔ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การพิจารณาพิพากษาคดีที่ล่าช้า เป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมนัยหนึ่ง ซึ่งหลักนิติธรรมนั้นได้มุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนผ่านหลักการพื้นฐานของกฎหมายที่ศาลสามารถบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำความยุติธรรมสู่ประชาชนผู้มีอรรถคดี และสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่าย

ทั้งนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมได้ทำการศึกษาและพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา จนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘^๕ ซึ่งมีสาระสำคัญในการปรับปรุงระบบฎีกาจากระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาต (Discretionary Appeal) ที่เพิ่มสิทธิให้คู่ความสามารถยื่นฎีกาได้แม้ในคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย หากเป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอื่นแตกต่างจากหลักเกณฑ์เดิมที่คู่ความถูกจำกัดสิทธิตามมาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท ถือเป็นโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจถ่วงดุลการวินิจฉัยของศาลฎีกา อันจะนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และสามารถควบคุมปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาได้ เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

^๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา

^๒ บุญไทย อิศราประทีปรัตน์. (๒๕๕๒). การลดปริมาณคดีค้างพิจารณาในศาลฎีกา ศึกษาเฉพาะกรณีตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคสอง. (เอกสารวิชาการส่วนบุคคลการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๓, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม). หน้า ๑๔, ๑๖-๑๗.

^๓ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (๒๕๖๕). รายงานสถิติคดีค้างมา รับใหม่ เสร็จไป และคดีค้างไปของศาลยุติธรรมประจำปีพุทธศักราช. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/articles/id/8/cid/73>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๕๖๕, ๑๔ พฤษภาคม).

^๔ Mishra, Samridhi A. (2020). *Justice Delayed is Justice Denied*. [Online]. Available from : <https://www.legalserviceindia.com/legal/article-3313-justice-delayed-is-justice-denied.html>. (Access date : 2022, May 15).

^๕ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘. (๒๕๕๘, ๘ กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๘๖ ก. หน้า ๘๗-๙๐.

ฉบับนี้จึงมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าการขออนุญาตฎีกาสามารถสะท้อนหลักนิติธรรมอย่างไร และมีแนวทางอื่นใดที่จะช่วยให้การขออนุญาตฎีกามีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมได้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริง โดยเน้นศึกษาการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งเป็นหลัก ส่วนการขออนุญาตฎีกาในคดีอาญาจะกล่าวพอสังเขป

แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติธรรม

ความหมายของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย อันเป็นบรรทัดฐานในการปกครองที่แสดงถึงเจตจำนงของประชาชนผ่านข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมิได้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ข้อตกลงดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม เป็นธรรม และชอบธรรม นำมาซึ่งความเสมอภาคของประชาชน และเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือข้อตกลงนั้นได้^๖

การตีความหลักนิติธรรม

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ได้จำแนกการตีความหลักนิติธรรมได้ ๒ ประการ^๗ ดังนี้

๑. การตีความหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด เป็นการตีความตามหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่จะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากฝ่าฝืน ชัด หรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ ซึ่งสาระสำคัญของหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด มีดังนี้

(๑) หลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษา คือ ผู้พิพากษาต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณา วินิจฉัย และพิพากษาคดีภายใต้หลักกฎหมาย ด้วยความเป็นกลาง โดยปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น และอคติทั้งปวง

(๒) กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป คือ การตรากฎหมายที่ใช้บังคับอย่างเสมอภาคสำหรับสังคมโดยทั่วไป ไม่ใช่บังคับเฉพาะคนบางคน หรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

(๓) กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ คือ ต้องมีการประกาศกฎหมายเป็นการทั่วไป เพื่อให้ประชาชนรับทราบก่อนที่จะมีผลใช้บังคับ และสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ กฎหมายอาจมีผลทันทีที่ประกาศใช้ หรืออาจมีผลเมื่อระยะเวลาหนึ่งผ่านไปก็ได้

(๔) กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ คือ การกระทำใดๆ ก่อนมีกฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญา การกระทำนั้นย่อมไม่เป็นความผิด รวมทั้งการกระทำใดๆ ที่มีกฎหมายอาญาบัญญัติความผิด แต่ภายหลังมีการบัญญัติเพิ่มโทษ บุคคลนั้นย่อมไม่ต้องรับโทษเพิ่มขึ้น

^๖ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (๒๕๕๗, มกราคม-กุมภาพันธ์). หลักนิติธรรม. *จุดนิติ*, ๑๑(๑), หน้า ๓๓-๔๗.

^๗ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติและคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรม ในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมทางนิติธรรมแห่งชาติ. (๒๕๕๗). *หลักนิติธรรม*. หน้า ๑-๑๖.

(๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องมีสิทธิในการต่อสู้คดี คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับสิทธิต่างๆ ในการต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มที่ ตามขั้นตอนและกระบวนการของกฎหมาย

(๖) เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติเอาไว้ หากมีการฝ่าฝืนกระทำการ ย่อมไม่มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ เพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้เกิดความเดือดร้อนจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๗) กฎหมายจะยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่การกระทำที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ได้ คือ การบัญญัติกฎหมายไว้เป็นการล่วงหน้า โดยกำหนดให้การกระทำที่ยังมิได้เกิดขึ้นไม่มีความผิด หรือเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ ไม่สามารถกระทำได้ หากแต่การที่กฎหมายบัญญัติให้ยกโทษหรือนิโทษแก่การกระทำ ความผิดใด ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตสามารถกระทำได้ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความสงบสุขและความสามัคคีของประชาชน

๒. การตีความหลักนิติธรรมโดยทั่วไป เป็นการตีความตามอุดมคติของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ หากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมจะขาดตกบกพร่องหรือลักษณะสาระสำคัญไม่ครบถ้วน แต่มีได้ขัดต่อหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด ก็สามารถใช้บังคับได้ ซึ่งสาระสำคัญของหลักนิติธรรมโดยทั่วไป มีดังนี้

(๑) กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน คือ การบัญญัติกฎหมายต้องใช้ถ้อยคำในลักษณะที่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมาย และไม่สามารถตีความไปได้หลายนัย

(๒) กฎหมายที่ดีต้องไม่ขัดแย้งกันเอง คือ การบัญญัติกฎหมายจะต้องใช้ถ้อยคำที่มีความหมายและเนื้อหาสอดคล้องต้องกันทั้งฉบับ

(๓) กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล คือ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมานั้นต้องมีเหตุผล และมีความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายนั้น

(๔) กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม คือ กฎหมายจะต้องเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยภาพรวม

(๕) กฎหมายที่ดีต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน คือ สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด กฎหมายจึงต้องคุ้มครองสิทธิดังกล่าวของประชาชน

(๖) กฎหมายที่ดีต้องทันสมัย และสามารถรองรับต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม คือ การบัญญัติกฎหมายจำเป็นต้องบัญญัติให้สามารถรองรับกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

(๗) กฎหมายที่ดีต้องบัญญัติตามกระบวนการและขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ การบัญญัติกฎหมายเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่มีหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายตามระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งองค์กรหรือสถาบันอื่นที่กฎหมายให้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะ

(๘) กฎหมายที่ดีต้องไม่มีผลย้อนหลังเป็นผลร้ายหรือกระทบต่อสิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบต่อบุคคล คือ กฎหมายจะต้องไม่บัญญัติให้เป็นผลร้าย หรือมีผลกระทบต่อสิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบต่อบุคคลกับการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นไปแล้ว

(๙) กฎหมายที่ดีต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับความผิด คือ บทลงโทษที่จำเลย ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ละเมิดกฎหมายได้รับจะต้องสมเหตุสมผลกับความผิดที่ได้กระทำ และบทลงโทษต้องมีสัดส่วนลดหลั่นลงมาตามความผิด

(๑๐) กฎหมายที่ดีต้องมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ และเคารพกฎหมาย คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายในช่องทางต่างๆ และส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรการเรียนของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น

(๑๑) กระบวนการนิติบัญญัติต้องเป็นกระบวนการที่เปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้ คือ ประชาชนต้องมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการนิติบัญญัติได้ในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ

(๑๒) กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ คือ กฎหมายจะต้องบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือคำสั่ง ในการอุทธรณ์คดีหรือข้อพิพาท ตามขั้นตอนและกระบวนการที่กำหนดไว้

(๑๓) กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่ชักช้า ด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม คือ เมื่อประชาชนมีข้อพิพาท ต้องสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก มีขั้นตอนในการดำเนินการที่มีความรวดเร็วและรอบคอบ และมีค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลเพื่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนทุกชนชั้น

(๑๔) กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องส่งเสริมให้มีกระบวนการยุติธรรมทางเลือก คือ การยุติข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทด้วยวิธีการอื่น นอกเหนือจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น การเปิดให้เจรจา การไกล่เกลี่ย กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

(๑๕) นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีต้องมีความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ คือ นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจ การสั่งการ และแทรกแซง ทั้งจากผู้มีอิทธิพล ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่นใด เพื่อความเป็นอิสระและดำรงตนด้วยความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

(๑๖) นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีต้องซื่อสัตย์ สุจริต ยึดหลักคุณธรรม เมตตาธรรม และสันติธรรม คือ นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องตีความและบังคับใช้กฎหมายตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เมตตาธรรม และสันติธรรม

องค์ประกอบของหลักนิติธรรม

จากการตีความหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัดและโดยทั่วไป สามารถสรุปองค์ประกอบของหลักนิติธรรมได้ ๔ ด้าน^๙ ดังนี้

๑. **ด้านสาระ** คือ หลักความเสมอภาคทางกฎหมาย และกฎหมายต้องเป็นสิ่งสูงสุดที่สามารถคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของประชาชนได้

๒. **ด้านกระบวนการในการใช้กฎหมาย** คือ รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ตามวิธีการ รูปแบบ เวลา และสถานที่

๓. **ด้านองค์กร** คือ การแบ่งแยกอำนาจอริปไตย ความเป็นอิสระของตุลาการ และความเที่ยงธรรมของกระบวนการยุติธรรม

๔. **ด้านเป้าหมาย** คือ การตีความและบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการตัดสินใจจะต้องมุ่งสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นโดยเที่ยงธรรม

การขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

ความเป็นมาของการอุทธรณ์ฎีกา

ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่บัญญัติโดยพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.๒๕๔๓ แบ่งเป็นสามชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ซึ่งได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค รวมถึงศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุด เมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งใดๆ แล้วคู่ความไม่พอใจต่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หรือเห็นว่ายังไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอ ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลสูงตามลำดับได้ ดังนั้น การอุทธรณ์ฎีกาจึงเป็นการแสวงหาความยุติธรรมต่อศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่า โดยการยื่นคำคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่าง เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีตามหลักความเป็นที่สุดของคำพิพากษา (Res Judicata) ที่คู่ความหรือประชาชนจะต้องยอมรับผลแห่งคำตัดสินนั้น เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด^๙ ซึ่งเดิมกฎหมายบัญญัติให้มีการอุทธรณ์ฎีกาในลักษณะระบบสิทธิ (Appeal as of Right) เป็นระบบการอุทธรณ์ฎีกาที่เปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง^{๑๐} เมื่อกรณีเป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติก็สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้ แต่จากการที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เป็นเหตุให้มีการฟ้องร้องคดีมากขึ้นและส่งผลให้มีปริมาณคดีค้างสะสมเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะคดีในชั้นฎีกา อีกทั้งบางคดีใช้เวลานานกว่าศาลฎีกาจะมีคำพิพากษา ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของไทย อันเนื่องมาจากความล่าช้าในการพิจารณาคดีได้ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการแก้ปัญหาด้วยการเพิ่มข้อห้ามในการอุทธรณ์ฎีกา การเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาและงบประมาณ แต่ก็ไม่สามารถลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาลง

^๙ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (๒๕๕๗). หน้า ๔๕.

^{๑๐} ชาญมรงค์ ปราณิจิตต์และคณะ. (๒๕๔๕). *การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา*. หน้า ๑๑-๑๖.

^{๑๑} รัฐาพร สุขล (๒๕๕๓). *อำนาจศาลยุติธรรมในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา : ศึกษากรณีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่ใช่สาระอันควรแก่การพิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต). หน้า ๒๑.

ไปได้มากนัก^{๑๑} ต่อมาเมื่อแนวคิดที่ว่าสาเหตุที่ทำให้คดีขึ้นสู่ศาลฎีกาจำนวนมากเกิดจากระบบการอุทธรณ์ฎีกาที่ไม่เหมาะสม หากเปลี่ยนระบบการอุทธรณ์ฎีกาของไทยให้สอดคล้องกับระบบของอารยประเทศก็น่าจะแก้ไขปัญหานี้ให้เบาบางลงได้ จึงได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาเป็นระบบอนุญาต (Discretionary Appeal) เป็นระบบที่บัญญัติให้คดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาก่อน เพื่อให้ศาลฎีกามีอำนาจกลั่นกรองเฉพาะคดีที่มีความสำคัญขึ้นสู่ศาลฎีกาเท่านั้น เป็นการควบคุมปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาซึ่งจะทำให้ลดปริมาณคดีของศาลฎีกาลง ศาลฎีกาสามารถพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นได้ภายในเวลาอันรวดเร็วและการพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น ในปี ๒๕๕๘จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ และเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนการฎีกาไม่สามารถกลั่นกรองคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วขึ้น สมควรกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาว่าคดีที่ได้ยื่นฎีกาใดสมควรอนุญาตให้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้^{๑๒}

การขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา

การขออนุญาตฎีกาในศาลฎีกา แบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑. การขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการฎีกาจากระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาต มีผลใช้บังคับวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ มีบทบัญญัติรวม ๑๐ มาตรา และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้องและการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกาใช้บังคับควบคู่กันไปด้วย แบ่งเป็น ๓ หมวด มีข้อกำหนดรวม ๑๗ ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงระบบฎีกาจากระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาต มีสาระสำคัญดังนี้ ยกเลิกการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา และให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด หากมีการฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา^{๑๓} เพื่อให้ศาลฎีการับพิจารณาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญโดยไม่ต้องคำนึงว่าประเด็นปัญหาในคดีนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายและมีทุนทรัพย์จำนวนเท่าใด โดยใช้บังคับกับคดีที่ยื่นฟ้องตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ส่วนคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนวันดังกล่าวให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนจนกว่าคดีนั้นจะถึงที่สุด^{๑๔} ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงได้นำหลักการนี้ไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับอื่นที่

^{๑๑} ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์และคณะ. (๒๕๕๕). หน้า ๒๐๗-๒๒๓.

^{๑๒} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๓-๕.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, มาตรา ๙.

เกี่ยวกับกฎหมายวิธีสบัญญัติเพื่อให้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องต้องกัน ได้แก่ (๑) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๔๙, ๕๑ (๒) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๒๘/๒ (๓) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๒๖ (๔) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๔๐ (๕) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๕๗/๑ และ (๖) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๘๒/๑ ดังนั้น การฎีกาคดีส่วนแพ่งทั้งหมดในปัจจุบันจึงเป็นระบบอนุญาตตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขดังกล่าว

๑.๒ การขออนุญาตฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง^{๑๕} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘^{๑๖} และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔^{๑๗} มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑.๒.๑ ศาลที่ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา ได้แก่ ศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้น (มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง)

๑.๒.๒ การยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้น (มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง) โดยคำร้องต้องแสดงถึง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๖) (๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นที่ประสงค์ขออนุญาตฎีกา และ (๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย (มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง, ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๓) ได้แก่

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีความพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ได้แก่ (๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย (๒) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสำคัญที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทย (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ขัดแย้งกันในสาระสำคัญ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๖} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘. (๒๕๕๘, ๓๐ พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๑๑๔ ก. หน้า ๑-๓.

^{๑๗} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔. (๒๕๖๔, ๑๔ ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๖๘ ก. หน้า ๑๖-๑๘.

๑.๒.๓ ระยะเวลาการยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องภายในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ (มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง) ทั้งนี้ ศาลอุทธรณ์ หมายถึง (๑) ศาลอุทธรณ์ (๒) ศาลอุทธรณ์ภาค และ (๓) ศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ และผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในการยื่นคำร้องหรือคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๙)

ถ้ามีการขอแก้ไขคำร้องหรือคำฟ้องฎีกา (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๑) ให้กระทำได้ภายในกำหนดระยะเวลา ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ (มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง) หรือตามที่ศาลมีคำสั่งให้ขยายออกไป (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๙)

๑.๒.๔ การชำระค่าขึ้นศาลและวางเงินค่าธรรมเนียม ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาโดยเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาและต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับคำฟ้องฎีกานั้นด้วย เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๗ วรรคหนึ่ง) และผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในการชำระค่าขึ้นศาลและวางเงินค่าธรรมเนียมต่อศาลชั้นต้นได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๙)

๑.๒.๕ การยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับในระหว่างฎีกา ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับในระหว่างฎีกาได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๐ วรรคท้าย)

๑.๓ การตรวจคำร้องขออนุญาตฎีกาของศาลชั้นต้น ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘^{๑๘} ให้อำนาจตรวจคำร้องขออนุญาตฎีกาของศาลชั้นต้น ดังนี้

๑.๓.๑ ศาลที่มีอำนาจตรวจคำร้องขออนุญาตฎีกา ได้แก่ ศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้น (มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง)

๑.๓.๒ การตรวจคำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลชั้นต้นมีอำนาจตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาและมีคำสั่งตามมาตรา ๑๘ หากผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องและคำฟ้องฎีกาดังกล่าวพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาส่งต่อไป (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๘ วรรคสอง) และถ้าผู้ร้องไม่เสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาและนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับคำฟ้องฎีกานั้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกา (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๗ วรรคสอง)

๑.๓.๓ การอนุญาตขยายระยะเวลา เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในการยื่นคำร้องหรือคำฟ้องฎีกา หรือยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในการชำระค่าขึ้นศาลและวางเงินค่าธรรมเนียมต่อศาลชั้นต้น หากศาลชั้นต้นเห็นสมควรอนุญาตให้ขยาย ให้ศาลชั้นต้นส่งตามที่เห็นสมควร หากจะไม่อนุญาต ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องขอขยายระยะเวลาพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาส่งโดยเร็วต่อไป (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๙)

๑.๓.๔ การส่งสำเนาคำร้องขออนุญาตฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นได้ตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๘ ให้รับส่งสำเนาคำร้องและคำฟ้องฎีกานั้นให้คู่ความอีกฝ่ายแล้วส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาและสำนวนความไปยังศาลฎีกาโดยเร็ว ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องรอคำคัดค้านของคู่ความฝ่ายนั้น แต่ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายได้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาด้วย ให้ศาลชั้นต้นดำเนินการเกี่ยวแก่คำร้องดังกล่าวให้เสร็จสิ้นเสียก่อน แล้วจึงส่งคำร้องและคำฟ้องฎีกาของคู่ความทุกฝ่ายไปยังศาลฎีกาในคราว

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๓.

เดียวกัน ถ้ามีการยื่นคำคัดค้านของคู่ความฝ่ายนั้นภายหลังที่ได้ดำเนินการแล้ว ก็ให้ส่งคำคัดค้านนั้นไปยังศาลฎีกาเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๐ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

๑.๓.๕ การอนุญาตให้ทุเลาการบังคับในระหว่างฎีกา เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับในระหว่างฎีกา ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องนั้นไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและห้ามมิให้มีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้นจนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงอำนาจในการสั่งงดการบังคับคดีหรือถอนการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๐ วรรคท้าย)

๑.๔ การพิจารณาของศาลฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง^{๑๙} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘^{๒๐} และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔^{๒๑} กำหนดการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกาของศาลฎีกา ดังนี้

๑.๔.๑ ศาลที่พิจารณาและวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกา ได้แก่ ศาลฎีกา โดยประธานศาลฎีกาต้องแต่งตั้งองค์คณะผู้พิพากษา เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องขออนุญาตฎีกา ซึ่งประกอบด้วย รองประธานศาลฎีกา และผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาอีกอย่างน้อย ๓ คน (มาตรา ๒๔๘ วรรคหนึ่ง) และองค์คณะผู้พิพากษานี้อาจเป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีนั้นก็ได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๗)

๑.๔.๒ การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกา ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามคำร้องขออนุญาตฎีกา เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย (ตามมาตรา ๒๔๙ และข้อกำหนดฯ ข้อ ๖ และข้อ ๑๓) โดยการวินิจฉัยให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้บังคับตามความเห็นของฝ่ายที่เห็นควรอนุญาตให้ฎีกา (มาตรา ๒๔๘ วรรคสอง) และองค์คณะผู้พิพากษาฟังพิจารณาวินิจฉัยและมีคำสั่งให้แล้วเสร็จภายใน ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้รับสำนวนหรือตามระเบียบของประธานศาลฎีกา (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒)

๑.๔.๓ ผลการพิจารณาของศาลฎีกา

(๑) กรณีที่ผู้ร้องไม่เสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาและนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับค่าฟ้องฎีกานั้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกา ให้องค์คณะผู้พิพากษามีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาโดยส่งคืนค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมด หากมี ให้แก่ผู้ร้อง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๗ วรรคสอง)

(๒) กรณีที่ผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องและค่าฟ้องฎีกาดังกล่าวพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกา ถ้าองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นถูกต้อง ให้มีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกา หรือถ้าไม่มีคำร้องก็ให้ส่งไม่รับฎีกาและส่งคืนค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมด หากมี ให้แก่ผู้ร้อง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๘)

(๓) กรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า คำร้องมิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๖ หรือปัญหาตามคำร้องทั้งหมดมิใช่ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย (ตามมาตรา ๒๔๙ และข้อกำหนด

^{๑๙} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘.

^{๒๐} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘. หน้า ๑-๓.

^{๒๑} ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔. หน้า ๑๖-๑๘.

๑) ให้มีคำสั่งยกคำร้องและไม่รับฎีกาแล้วส่งสำนวนความคืบศาลชั้นต้นเพื่อแจ้งให้คู่ความทราบโดยเร็ว โดยคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้แสดงเหตุผลโดยย่อและให้องค์คณะผู้พิพากษามีอำนาจสั่งคืนค่าชั้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่ผู้ร้องได้ตามที่เห็นสมควร (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๕)

(๔) กรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า ปัญหาตามคำร้องทั้งหมดหรือบางข้อ เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาทั้งหมดหรือบางข้อไว้พิจารณาแล้วส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟัง

โดยจำเลยฎีกาอาจยื่นคำแก้ฎีกา หรือขอขยายระยะเวลายื่นคำแก้ฎีกาต่อศาลชั้นต้น ได้ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันฟังคำสั่ง

หากจำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา ให้ศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่าไม่มีคำแก้ฎีกา ภายในกำหนด ๗ วัน นับแต่วันที่จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกา หรือนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำแก้ฎีกาได้สิ้นสุดลง หากจำเลยฎีกายื่นคำขอขยายระยะเวลายื่นคำแก้ฎีกาให้ความหมายในข้อกำหนดฯ ข้อ ๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเช่นว่าแล้ว ให้นำคดีลงสารบบความโดยพลัน (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๔)

หากผู้ร้องยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับในระหว่างฎีกา ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องนั้นไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและห้ามมิให้มีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องจนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๐ วรรคท้าย)

(๕) กรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น (มาตรา ๒๔๙ วรรคท้าย)

(๖) กรณีที่มีคู่ความหลายฝ่ายต่างยื่นคำร้อง ให้วินิจฉัยโดยทำเป็นคำสั่งฉบับเดียวกันก็ได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๖)

ตารางที่ ๑ การส่งคำร้องและคำฟ้องฎีกาของศาลฎีกา

กรณีที่พิจารณา	คำสั่งศาลฎีกา
(๑) ผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลชั้นต้น	ไม่รับคำร้อง และไม่รับฎีกา
(๒) ผู้ร้องไม่เสียค่าชั้นศาลชั้นฎีกาและวางเงินค่าธรรมเนียม	ไม่รับคำร้อง และไม่รับฎีกา
(๓) คำร้องขออนุญาตไม่เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย	ยกคำร้อง และไม่รับฎีกา
(๔) คำร้องขออนุญาตทั้งหมดหรือบางข้อเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย	อนุญาตให้ฎีกา และรับฎีกา

๒. การขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา คดีอาญาทั่วไป การฎีกายังคงใช้ระบบสิทธิ เว้นแต่คดีอาญาบางประเภท ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ได้แก่ (๑) คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ใช้บังคับกับคดีที่ยื่นฟ้องตั้งแต่วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑ (๒) คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔๒ ใช้บังคับกับคดีที่ยื่นฟ้องตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ และ (๓) คดีค้ำมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์

พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๔๑ ใช้บังคับกับคดีที่ยื่นฟ้องตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ซึ่งบัญญัติให้คู่ความที่ไม่เห็นฟ้องกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบหรือศาลอุทธรณ์แผนกคดีค่านุश्य แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาพร้อมคำฟ้องฎีกาภายในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือศาลอุทธรณ์แผนกคดีค่านุश्य แล้วแต่กรณี ให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟัง ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะสาระสำคัญของ การขออนุญาตฎีกา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐^{๒๒} ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณา และมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๑^{๒๓} และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณา และมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔^{๒๔} มีหลักเกณฑ์การขออนุญาตฎีกาดังนี้

๒.๑.๑ ปัญหาสำคัญในคำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้วินิจฉัยก็ได้ หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย (มาตรา ๑๙ วรรคสอง) โดยคำขออนุญาตฎีกาให้ประกอบด้วย (๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ประสงค์ขออนุญาตฎีกา และ (๒) เหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาของผู้ร้องไว้พิจารณา (ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฯ ข้อ ๕) ทั้งนี้ ในการวินิจฉัยว่าปัญหาเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เห็นประจักษ์ว่าอาจมีผลเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งศาลฎีกาเห็นควรยกขึ้นและรับไว้วินิจฉัย (ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฯ ข้อ ๘)

๒.๑.๒ การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกา หากศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ให้ศาลชั้นต้นดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป (ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฯ ข้อ ๙) แต่ถ้ามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้ศาลฎีกาดำเนินการให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๒ ต่อไป (ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาฯ ข้อ ๗) และคดีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้วินิจฉัย ให้เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ (มาตรา ๑๙ วรรคสาม)

๒.๒ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๙^{๒๕} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

^{๒๒} พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐. (๒๕๕๑, ๑๔ มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๙ ก. หน้า ๔๕-๕๓.

^{๒๓} ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณา และมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๑. (๒๕๕๑, ๑๕ สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๙๔ ก. หน้า ๒๒-๒๔.

^{๒๔} ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณา และมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔. (๒๕๖๔, ๑๐ มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๑๗ ก. หน้า ๖.

^{๒๕} พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๙. (๒๕๕๙, ๓๐ กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๘๖ ก. หน้า ๑-๑๕.

พ.ศ. ๒๕๕๙^{๒๖} และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๔^{๒๗} มีหลักเกณฑ์การขออนุญาตฎีกาดังนี้

๒.๒.๑ ปัญหาสำคัญในคำร้องขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจรับฎีกาไว้พิจารณาได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย (มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง) โดยคำร้องแสดงเหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาไว้พิจารณาต้องแสดงถึง (ข้อบังคับฯ ข้อ ๒๘) (๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ประสงค์ขออนุญาตฎีกา และ (๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย (มาตรา ๔๖ วรรคสองและข้อบังคับฯ ข้อ ๓๕) ได้แก่

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ
 (๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

(๖) เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วอาจมีผลเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

(๗) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ได้แก่ (๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย (๒) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสำคัญที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทย (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขัดแย้งกันในสาระสำคัญ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย

ในกรณีที่อัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัยให้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและให้ศาลฎีการับฎีกา (มาตรา ๔๖ วรรคท้าย)

๒.๒.๒ การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกา ในกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าปัญหาตามคำร้องแสดงเหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาทิ้งหมดหรือบางข้อเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาทิ้งหมดหรือบางข้อไว้พิจารณาแล้วส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟัง (ข้อบังคับฯ ข้อ ๓๖ วรรคหนึ่ง) แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า คำร้องมิได้ปฏิบัติตามข้อบังคับฯ ข้อ ๓๐ หรือปัญหาตามคำร้องมิใช่ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งยกคำร้องและไม่รับฎีกาโดยแสดงเหตุผลโดยย่อ แล้วส่งสำนวนความคืนศาลชั้นต้นเพื่อแจ้งให้คู่ความทราบโดยเร็ว

^{๒๖} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙. (๒๕๕๙, ๑ ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๘๗ ก. หน้า ๑-๗.

^{๒๗} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๔. (๒๕๖๔, ๒๕ มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๒๑ ก. หน้า ๒๖-๒๗.

(ข้อบังคับฯ ข้อ ๓๗) และเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้พิจารณา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำสั่งไม่รับฎีกานั้น (มาตรา ๔๖ วรรคสาม)

๒.๓ คดีค้ำมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙^{๒๘} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙^{๒๙} และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔^{๓๐} มีหลักเกณฑ์การขออนุญาตฎีกาดังนี้

๒.๓.๑ ปัญหาสำคัญในคำร้องขออนุญาตฎีกา ให้ศาลฎีการับฎีกาไว้พิจารณาได้ เมื่อเห็นว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย (มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง) โดยคำร้องแสดงเหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาไว้พิจารณาต้องแสดงถึง (ข้อบังคับฯ ข้อ ๑๑) (๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ประสงค์ขออนุญาตฎีกา และ (๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย (มาตรา ๔๕ วรรคสองและข้อบังคับฯ ข้อ ๑๘) ได้แก่

- (๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ
- (๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกัน หรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา
- (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน
- (๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น
- (๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย
- (๖) เมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต
- (๗) เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วอาจมีผลเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์
- (๘) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ได้แก่ (๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญและศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย (๒) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสำคัญที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทย (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์กำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามมาตรา ๑๔ สูงเกินส่วน (๔) ปัญหาที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง
- (๕) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ำมนุษย์ขัดแย้งกันในสาระสำคัญและศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัย

^{๒๘} พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙. (๒๕๕๙, ๒๔ พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๔๖ ก. หน้า ๑-๑๑.

^{๒๙} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙. (๒๕๕๙, ๒๙ กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๖๔ ก. หน้า ๑๙-๒๒.

^{๓๐} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔. (๒๕๖๔, ๒๕ มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๑๓๘ ตอนที่ ๒๑ ก. หน้า ๒๕.

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาของพนักงานอัยการว่ามีเหตุอันควรที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย ให้ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญและให้ศาลฎีการับฎีกา (มาตรา ๔๕ วรรคท้าย)

๒.๓.๒ การพิจารณาอนุญาตให้ฎีกา ในกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าปัญหาตามคำร้องแสดงเหตุที่ศาลฎีกาควรรับฎีกาทั้งหมดหรือบางข้อเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาทั้งหมดหรือบางข้อไว้พิจารณาแล้วส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟัง (ข้อบังคับฯ ข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง) แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า คำร้องมิได้ปฏิบัติตามข้อบังคับฯ ข้อ ๑๑ หรือปัญหาตามคำร้องทั้งหมดมิใช่ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งยกคำร้องและไม่รับฎีกาแล้วส่งสำนวนความคืนศาลชั้นต้นเพื่อแจ้งให้คู่ความทราบโดยเร็ว ซึ่งคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้แสดงเหตุผลโดยย่อ และให้องค์คณะผู้พิพากษามีอำนาจสั่งคืนคำขึ้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่ผู้ฎีกาได้ตามที่เห็นสมควร (ข้อบังคับฯ ข้อ ๒๐) และเมื่อศาลฎีกามีคำสั่งไม่รับฎีกาไว้พิจารณา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีค้ามนุษย์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น (มาตรา ๔๕ วรรคสาม)

หลักนิติธรรมกับการขออนุญาตฎีกา

การขออนุญาตฎีกาเป็นการเปิดโอกาสให้องค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกาสามารถถ่วงดุลองคคติที่เป็นสาระสำคัญอันควรแก่การวินิจฉัยของศาลฎีกา ส่งผลให้ปริมาณคดีลดน้อยลง (ตารางที่ ๒) และทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกิดความรวดเร็วและละเอียดรอบคอบยิ่งขึ้น ดังนั้นประชาชนที่รอฟังผลคดีที่ค้างค้างจึงใช้ระยะเวลาไม่นานในการรู้ผลคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นการทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการพิพากษาคดีมากขึ้น

ตารางที่ ๒ สถิติคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาและคดีเสร็จไปของศาลฎีกา พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๕^{๓๑)}

ประจำปี	ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีเสร็จไป ร้อยละ	คดีค้างไป
๒๕๕๖	แพ่ง	๘,๙๕๖	๔,๒๙๕	๖,๑๖๙	๔๖.๕๕	๗,๐๘๒
	ทุกคดี	๒๙,๑๔๕	๑๔,๔๐๘	๒๑,๙๐๐	๕๐.๒๘	๒๑,๖๕๓
๒๕๕๗	แพ่ง	๗,๐๘๒	๔,๐๐๓	๖,๗๒๓	๖๐.๖๕	๔,๓๖๒
	ทุกคดี	๒๑,๖๕๓	๑๒,๐๑๑	๑๙,๙๐๙	๕๙.๑๔	๑๓,๗๕๕
๒๕๕๘	แพ่ง	๔,๔๐๗	๓,๗๑๔	๖,๑๓๓	๗๕.๕๒	๑,๙๘๘
	ทุกคดี	๑๓,๗๗๔	๑๑,๔๙๑	๑๕,๗๓๒	๖๒.๒๗	๙,๕๓๓
๒๕๕๙	แพ่ง	๑,๙๗๙	๓,๒๖๔	๓,๒๖๙	๖๒.๓๕	๑,๙๗๔
	ทุกคดี	๙,๕๒๔	๙,๕๔๒	๑๑,๐๖๖	๕๘.๐๔	๘,๐๐๐
๒๕๖๐	แพ่ง	๑,๙๗๔	๓,๑๗๒	๒,๗๘๓	๕๔.๐๘	๒,๓๖๓
	ทุกคดี	๘,๐๐๐	๙,๒๐๒	๑๐,๐๖๗	๕๘.๕๒	๗,๑๓๕

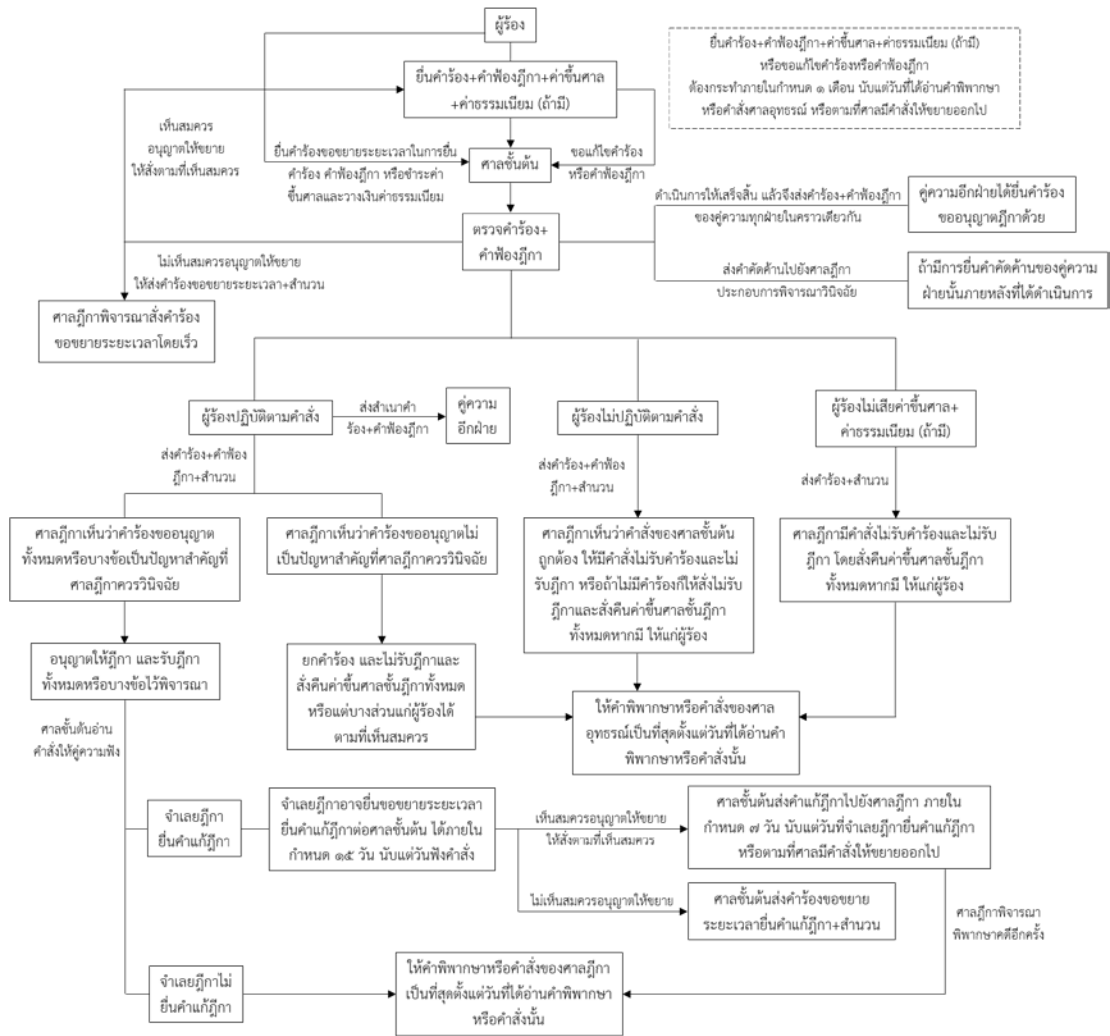
^{๓๑)} ส่วนบริหารจัดการคดี สำนักอำนวยการประจำศาลฎีกา. (๒๕๖๕).

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

ประจำปี	ประเภทคดี	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีเสร็จไป ร้อยละ	คดีค้างไป
๒๕๖๑	แพ่ง	๒,๓๖๒	๑,๓๙๔	๒,๘๒๔	๗๕.๑๙	๙๓๒
	ทุกคดี	๗,๑๓๔	๖,๐๐๕	๙,๐๒๙	๖๘.๗๒	๔,๑๑๐
๒๕๖๒	แพ่ง	๙๓๒	๙๒๔	๑,๓๗๙	๗๔.๓๐	๔๗๗
	ทุกคดี	๔,๑๑๐	๖,๐๖๗	๗,๖๔๔	๗๕.๑๑	๒,๕๓๓
๒๕๖๓	แพ่ง	๔๗๗	๙๗๙	๑,๐๓๓	๗๐.๙๕	๔๒๓
	ทุกคดี	๒,๕๓๓	๘,๘๘๑	๙,๐๐๔	๗๘.๘๙	๒,๔๑๐
๒๕๖๔	แพ่ง	๔๒๓	๙๕๗	๙๒๑	๖๖.๗๔	๔๕๙
	ทุกคดี	๒,๔๑๐	๖,๔๑๙	๖,๒๔๘	๗๐.๗๗	๒,๕๘๑
๒๕๖๕ ๑-๓๑ พ.ค.	แพ่ง	๔๕๙	๓๕๑	๓๑๔	๓๘.๗๗	๔๙๖
	ทุกคดี	๒,๕๘๑	๒,๓๓๙	๒,๒๔๒	๔๕.๕๗	๒,๖๗๘

จากตารางจะเห็นได้ว่าคดีแพ่งรับใหม่มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่คดีเสร็จไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้คดีค้างในปีถัดไปมีจำนวนลดลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาตก็ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักนิติธรรม ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิของตนเองได้กว้างขวางขึ้น การสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยกว่าการพิจารณาพิพากษาคดีขององค์กรและผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งศาลควรต้องใช้เวลาในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคดีแพ่งอันเป็นคดีหรือข้อพิพาทระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย ที่มีข้อขัดแย้ง หรือข้อโต้แย้ง หรือกล่าวหากันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลในทางแพ่ง จึงได้นำเสนอแผนผังกระบวนการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ กระบวนการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง

ในบางกรณีคู่ความที่ประสงค์จะขออนุญาตฎีกาหรือศาลชั้นต้น อาจยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตรงตามขั้นตอนการขออนุญาตฎีกา และศาลฎีกาต้องย้อนสำนวนให้คู่ความฝ่ายนั้นหรือศาลชั้นต้นแก้ไขให้ถูกต้องก่อน แล้วจึงส่งกลับให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีอีกครั้ง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความซับซ้อนของขั้นตอนการขออนุญาตฎีกา หรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคู่ความหรือศาลชั้นต้นก็เป็นได้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้ความล่าช้ายังอาจเกิดจากระบบการจ่ายสำนวนเพื่อให้องค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกาพิจารณาว่าสมควรอนุญาตให้ฎีกาหรือไม่ ซึ่งมีระบบการจ่ายสำนวนเหมือนคดีปกติ ทำให้องค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกาต้องพิจารณาคดีเรื่องเดียวกันถึง ๒ ครั้ง หากมีการจัดองค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกา (องค์คณะพิเศษ) เพื่อให้พิจารณาเฉพาะคำร้องขออนุญาตฎีกา และมีการนำเข้าที่ประชุมขององค์คณะพิเศษเพื่อถกแถลงอีกชั้นหนึ่ง ก็น่าจะทำให้ระบบการพิจารณาคำร้องขออนุญาตฎีกามีมาตรฐานเป็นไปในแนวเดียวกันและมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งการทำงานไม่ซ้ำซ้อนกับองค์คณะผู้พิพากษาในคดีปกติ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาต

ฎีกาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจน มีเหตุผล มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

บทสรุป

การขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ และการขออนุญาตฎีกาในคดีอาญา ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ และคดีค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลฎีกาใช้ดุลพินิจถ่วงถ่วงคดีที่ไม่เป็นสาระอันควรแก่การวินิจฉัย ส่งผลให้คดีที่ค้างคั่งลดน้อยลง และประชาชนที่รอฟังคำพิพากษาถึงที่สุดใช้ระยะเวลาไม่นาน ถือว่าการประกาศใช้ระบบอนุญาตนี้ทำให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมที่รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในอีกแง่หนึ่ง ซึ่งตามหลักนิติธรรม กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ ศาลฎีกาจึงควรมีแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเมื่อต้องขออนุญาตฎีกา เพื่อลดเหตุที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนเอง และควรส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการขออนุญาตฎีกาให้แก่ประชาชนและศาลชั้นต้น เพื่อให้ประชาชนและศาลชั้นต้นสามารถปฏิบัติถูกต้องตรงตามขั้นตอน นอกจากนี้ศาลฎีกายังควรปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตฎีกา เพื่อลดความซับซ้อนของกฎหมายและปรับปรุงระบบการจ่ายสำนวนสำหรับคดีที่ขออนุญาตฎีกาเพื่อลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็นเพื่อให้มีความรวดเร็วมากขึ้นและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักนิติธรรม

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติและคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือ
หลักนิติธรรม ในคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมทางนิติธรรมแห่งชาติ. (๒๕๕๗).
หลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมทางนิติธรรมแห่งชาติ.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์และคณะ. (๒๕๕๕). *การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลอุทธรณ์และ
ศาลฎีกา*. กรุงเทพฯ: สำนักประธานศาลฎีกา.
- ฐิวาพร สุขล (๒๕๕๓). อำนาจศาลยุติธรรมในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา : ศึกษากรณีระเบียบที่
ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการไม่รับคดีซึ่งข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกาจะ
ไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณาพิพากษา พ.ศ. ๒๕๕๑. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- บุญไทย อิศราประทีปรัตน์. (๒๕๕๒). *การลดปริมาณคดีค้างพิจารณาในศาลฎีกา ศึกษาเฉพาะกรณี
ตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคสอง*.
(เอกสารวิชาการส่วนบุคคลการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง
(บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๓, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม).
- สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (๒๕๖๕). *รายงานสถิติคดีค้างมา รับใหม่
เสร็จไป และคดีค้างไปของศาลยุติธรรมประจำปีพุทธศักราช*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<https://oppb.coj.go.th/th/content/category/articles/id/๘/cid/๗๓>. (วันที่ค้นข้อมูล
: ๒๕๖๕, ๑๔ พฤษภาคม).
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (๒๕๕๗, มกราคม-กุมภาพันธ์). *หลักนิติธรรม*. *จลนिति*, ๑๑(๑), หน้า ๓๓-๕๘.
- Mishra, Samridhi A. (๒๐๒๐). *Justice Delayed is Justice Denied*. [Online]. Available
from : <https://www.legalserviceindia.com/legal/article-๓๓๑๓-justice-delayed-is-justice-denied.html>. (Access date : ๒๐๒๒, May ๑๕).